

VIGOR - PSZCZOŁA NA TRUDNE WARUNKI

Inż. Kwietosław Čermák

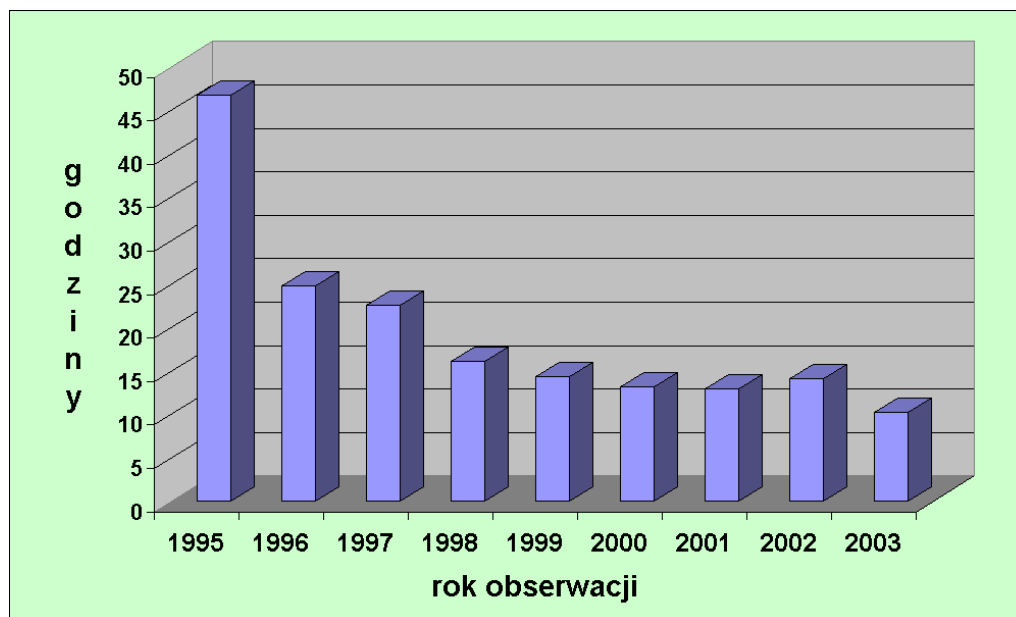
Duże zainteresowanie polskich pszczelarzy linia pszczół kraińskich Vigor, skłoniło mnie, autora i hodowcę tej linii pszczół, doszczegółowego opisanie jej cech. Łacińskie słowo *vigor* oznacza witalność i żywotność. Pszczoły w pasiekach górskich mają zazwyczaj trudniejsze warunki bytowe związane z ostrzejszym klimatem, niesprzyjające wiosennemu rozwojowi. Na początku pracy hodowlanej postawiłem uzyskać pszczoły łączące dobra wartość użytkową z wybitną odpornością na wszelkie niesprzyjające warunki środowiskowe. Przedstawiam dane na temat pochodzenia selekcyonowanej przeze mnie linii, jej charakterystykę oraz aktualny etap udoskonalania tej linii.

Vigor powstał z krzyżowania i dalszej selekcji kilku linii i populacji pszczół kraińskich (*Apis mellifera carnica*). Spośród wielu testowanych we własnej pasiece populacji wyjściowych, wybrałem jedynie kilka, które uznałem za najlepsze. Łączenie wybranych linii nie było przypadkowe, ale odbywało się według ustalonego wcześniej programu hodowlanego i przyjętych celów hodowlanych. Do krzyżowania wybranych linii matki pszczoły były sztucznie unasieniane. Około 90% selekcyonowanych pszczół stanowiły rodziny z matkami sztucznie unasienionymi. Materiał wyjściowy przy tworzeniu linii Vigor tworzyły matki pochodzące z Rusi Zakarpackiej i Słowacji. Pewien niewielki udział miały dwie linie krajki z Austrii. W tworzeniu linii Vigor nie uczestniczyła (jak twierdzi mgr. Cezary Kruk w "Pszczelarstwie" 9/2003) polska linia Dobra. Linie tę, zresztą jak wiele innych linii pszczół kraińskich, testowałem w swojej pasiece w latach 1996-1999. Linia Dobra charakteryzowała się silnym instynktem zachowania higienicznego i dobrą zimowłą. Ponieważ nie odpowiadała założonemu przez mój program hodowlany wzorcowi morfologicznemu, zrezygnowałem z użycia jej do krzyżowania.

Selekcyonowaną od 1990 roku populację nazwałem linią Vigor. Jednym z celów hodowlanych było wzmocnienie instynktu zachowania higienicznego pszczół poprzez wykorzystanie w selekcji testu higienicznego. Test higieniczny wyraża się w godzinach, które pszczoły potrzebują do całkowitego usunięcia z komórek wszystkich uśmierconych poprzez nakłucie poczwerek. Osiągnięty postęp hodowlany przedstawia wykres. W wyniku tej selekcji uzyskałem wyraźną odporność linii Vigor na grzybicę wapienna. Obecnie w rodzinach linii Vigor przypadki występowania objawów klinicznych grzybicy należą do wyjątków i nie powodują osłabienia rodzin pszczelich. Dobry instynkt zachowania higienicznego pszczół jest równocześnie dobrą metodą przeciwdziałania innym chorobom czerwiu pszczelego, jak zgnilec złośliwy, kiślica oraz choroby wirusowe czerwiu. Rodziny linii Vigor utrzymują czystość w całym gnieździe pszczelim oraz w dużym stopniu także w wysokiej dennicy, którą mam w swoich ulach. Rodziny podlegają także selekcji w kierunku odporności na *Nosema apis*.

Rodziny linii Vigor dobrze zimują nawet przy dłuższej zimie i chłodnej wiosnie. Osyp martwych pszczół po zimie jest mały. Z uwagi na to, że pszczoły tej linii są długowieczne, zimowe zużycie pokarmu jest niewielkie. Matki zimą nie czerwią lub czerwią bardzo mało. Z reguły wiosną matki Vigor zaczynają intensywne czerwienie nieco później niż inne populacje pszczoły kraińskiej. Pszczoły są zahartowane i zaczynają nosić wodę i pyłek już przy 8 °C. Rodziny cechuje instynkt dobrej obrony wylotka. Jeżeli chodzi o łagodność, to cechę tę udało się w ostatnich latach w dużym stopniu poprawić. Przy obsłudze rodzin należy jednak korzystać z podkurzacza.

Wyniki testu higienicznego pszczół linii Vigor w kolejnych latach obserwacji

Siła rodziny zazimowanej jest szczególnie ważna, gdy pszczelarz chce wykorzystać maksymalnie wiosenne pożytki z sadów lub rzepaku. Rodziny linii Vigor osiągają pełną kondycję na pożytki zaczynające się w końcu maja i na początku czerwca. Jeżeli pszczelarz chce wykorzystać pożytki wcześniejsze, powinien szczególnie zadbać o zazimowanie rodzin w maksymalnej sile. Matki tej linii w lipcu i sierpniu są mniej plenne i z tego powodu rodziny idą na zimę jako nieco słabsze w stosunku do linii austriackich i słoweńskich.

Pszczóły te są mało rojliwe. Do nastroju rojowego dochodzi jedynie w przypadku bardzo dużej ciasnoty w gnieździe, spowodowanej zazwyczaj spóźnionym poszerzeniem gniazd przez pszczelarza. Nastrój rojowy spowodować może także niewłaściwa lokalizacja pasieczyska i nadmierne przegrzanie rodzin ustawionych w pełnym słońcu.

Rodziny z linii Vigor dobrze wykorzystują wszelkie pożytki występujące w różnych porach sezonu, nektarowe i spadziowe. Zaletą linii Vigor jest wyrównana wydajność miodowa rodzin w pierwszych trzech latach użytkowania matki. Uzyskiwaną produktywność przedstawia **tabela**.

Porównanie produkcji miodu w rodzinach w zależności od wieku matek pszczelich.

Wiek matki	Liczba ocenianych rodzin	Produkcja miodu (kg/rodzinę)
1-roczone	849	21,0
2-roczone	387	22,4
3-roczone	131	20,7
4-roczone	11	12,4

W ostatnich latach selekcja linii zmierza w kierunku poprawienia jej odporności na warrozę. W lecie od lipca do września obserwuję rozwój populacji *V. destructor* w każdej rodzinie. Zaobserwowałem, że w niektórych rodzinach przyrost populacji pasożytów jest znacznie wolniejszy. W efekcie przy właściwym leczeniu w rodzinach takich nie dochodzi w przyszłym sezonie w okresie wychowu zimowej generacji pszczoł do nadmiernego rozmnożenia pasożytów. W większości rodzin nie ma potrzeby leczenia pszczoł w okresie lata. Wystarczy jedynie ich leczenie od października do grudnia.

Niekorzystną cechą linii Vigor jest tendencja do zabudowywania woskowymi mostkami przestrzeni pomiędzy korpusami. Cecha ta jest szczególnie niepożądana przy pracy w ulach wielokorpusowych lub wielonadstawkowych i staram się ją wyeliminować. W mostkach tych znajduje się często miód lub czerw trutowy. Liczne mostki narażają pszczoły na ich gnecenie podczas przeglądu. Cecha ta była bardzo silnie rozwinięta w materiale hodowlanym z Rusi Zakarpackiej. U większości rodzin tendencja ta została już zredukowana, jednak w części populacji nadal występuje.

Hodowlę linii Vigor rozpocząłem we własnej pasiece na terenie Słowacji. Obecnie dalszą pracę hodowlaną nad tą linią kontynuuję w miejscu pracy w Zubří na Morawach w Republice Czeskiej. Reprodukcją tej linii na terenie Polski od 2003 roku zajmuje się Gospodarstwo Pasieczne "Sądecki Bartnik". Pasiece tej udostępniłem prawo wyłączności do wychowu i sprzedaży matek użytkowych linii Vigor na terenie Polski.